

[Setswana]

Pampitshana e ya tshedimosetso e teng ka dipuo tse dingwe. Tswetswee botsa motho yo o boneng pampitshana e mo go ena, kgotsa letsetsa 447-9593.

A morwadio o mokhutshwane thata go na le bana ba bangwe ba dingwaga tsa gagwe?

A o ne a na le diatla le dinao tse di budulogileng fa a bonwa?

A o na le letlalo le lentsi ka fa mathakoreng o mabedi a thamo ya gagwe?

Fa e le gore o mo dingwageng tsa go nna mosadi, a o tswile matsele thari, kgotsa ga a ise a tswa?

A ga ise a simolole go bona kgwedi, kgotsa go emisitse?

A wena o mokhutshwane thata go na le basadi ba bangwe?

A o ne wa tlhoka go tswa matsele kgotsa go simolola go bona kgwedi ka nako e le nngwe le basetsana ba bangwe?

A o ne wa tswa matsele mme wa simolola go bona kgwedi, mme fela go bona kgwedi ga gago go bo go khutla o sa ntse o le moša?

A o na le, kgotsa o kile wa nna le letlalo le lentsi ka fa mathakoreng o mabedi a thamo ya gago?

A go ne ga nna boima gore o ime?

Fa o arabile ee, go nngwe ya dipotso tse, wena kgotsa morwadio, lo ka bo lo na le bolwetsi jwa Turner Syndrome. Le fa e le gore ke dingwe fela tsa disupi tse di leng teng, wena kgotsa morwadio lo ka tswa lo santse lo na le Turner Syndrome. Tsaya pamphitshana e ya tshedimosetso o e ise kwa bookelong kgotsa ngaka ya gaeno, mme o tshitshinye gore teko ya bolwetsi jo e dirwe.

Ke goreng o tshwanetse go dira teko?

Teko e bonolo. E akaretsa go gogwa ga madi a mannye, a a tla dirwang teko mo dibekeng di le tharo.

Fa e le gore wena le morwadio lo na le Turner Syndrome, go botoka thata go itse. Basadi ba, ba tshela lobaka lo lo lekanang le lwa mongwe le mongwe. Ba tshela botshelo jo bo siameng.

Ke fela gore ba tlhoka go tthatlhabiwa ka tlhokomelo ke ngaka e e itseng ka bolwetsi jo.

Ke ka gore basetsana le basadi ba, ba ka nna mo kotsing ya malwetsi a a rileng – a otlhe a ka laolang le go alafiwa. Ke fela gore dingaka di tlhoka go itse gore ba a tlhole.

Ke eng se se bo bakang?

Turner Syndrome e bakwa ke kotsi e nnye ya tlhago. A le mongwe mo basetsaneng ba le 2 500 o tla nna le bolwetsi jo.

Karolo nngwe le nngwe ya mmele wa gago e dirilwe ka dimilione tsa disêle tse dinnye.

Ka fa gare ga disêle tse go na le khouto ya lotso ya rona. Khouto ya lotso ke yona e agang mongwe le mongwe. E re dira gore re tshwane ka ditsela di le dintsi, gape e dira gore mongwe le mongwe a tshwane a le esi.

Mo gare ga khouto ya rona go na le khouto ya bong. Khuoto ya bong e netefatsa gore a o a go nna mosadi kgotsa monna. Banna ba na le khouto ya X le Y, fa basadi ba na le X, le X e nngwe.

Basetsana ba ba nang le Turner Syndrome ba bonwa ka X e le nngwe fela. Seno ga se dire gore motho yo a nang le Turner Syndrome e nne mosadi yo o sa felelang. Ke basadi jaaka mongwe le mongwe.

A ke phoso ya gago?

Nnyaa, ga sephoso ya ga ope. Ga bo fetelediwe ke motsadi ope. Fa ngwana a gola go tswa mo leeng le le nontshitsweng mo popelong ya ga mmagwe, disêle tsa ngwana yo o golang di latlha X a le mongwe, kgotsa karolo ya X. Ngwana o tswelela pele ka go gola ka disêle tsa X a le mongwe.

Fa disêle di ka latlha X morago ga go simolola kgolo, ke dingwe tsa disêle tsa gagwe fela di tla amegang. Mme go tla twe o na le mofuta wa Turner Syndrome wa marothodi, e bile go le gantsi ga a kitla a amega thata jaaka basetsana ba ba nang le Turner Syndrome ka botlalo.

Bolwetsi jo fitlhelwa fela mo basetsaneng ka motho a tlhoka X e le nngwe fela go tshela. Fa disêle tsa mosimane di ka latlha X, o tla sala fela ka Y. O tla tlhokafala pele a bonwa.

Go raya goreng go nna le Turner Syndrome?

- Basadi ba ba nang le Turner Syndrome, gantsi ba ba khutshwane thata go na le basadi ba bangwe. Boleele jwa bona e ka nna jwa bogare jwa 143cm (4ft 8in). A ka nna a nna mokhutshwane, kgotsa a feta fa, go ya ka boleele jwa batsadi. Khemikhale ya morongwa ya kgolo e ka nna ya ba lelefatsa, mme ya kgoromeletsa boleele jwa bona go jo bo tlwaelegileng fa mmele o ka tsibogela kalafi. Ke kalafi e e jang madi a mantsi, mme ga e duelelwe TS, ke maokelo a mmuso. Dimedikale dingwe di a e duelela. Kopa ngaka ya gago go go romela kwa moitseanapeng kwa bookelong kgotsa kwa poraefeteng, go botsa ka kalafi e. Le fa basetsana ba, ba le bannye, ba kgona go tshela le go dira ka katlego jaaka mongwe le mongwe.
- Ditsholamae tsa bona, tse di ntshang dikhemikhale tsa barongwa tse di ba tsenyang mo bosading, gantsi di khutlisa go dira ba santse ba le bannye. Ba kgona go fiwa dikhemikhale ba barongwa go ba thusa go gola jaaka basadi. Tse di tshwanetse go neelwa fela ke ngaka e e itseng ka bolwetsi. Basadi ba le bantsi ba ba nang le Turner Syndrome ga ba kgone go tshola bana. Ba tshwanetse go buisana ka diitlhopelo tsa bona le ngaka ya bona kgotsa setlhopa sa tshethego(bona dintlha tsa ikgolaganyo.)
- Basetsana le basadi ba ba nang le Turner Syndrome ba ka nna le makoa a pelo, dipihiho le mathata a tsamaiso ya setlha. Ba ka nna gape le bolwetsi jwa tsekere

kgotsa maemo a a kwa tlase a morongwa yo a laolang tshilo le tiriso ya dijo mo mmeleng. Tsotlhe tse di a alafega.

- Basadi ba le bantsi ba ba nang le Turner Syndrome ba nna le bokete jo bo kwa godimo jwa mmele. Ba tshwanelwa ke go buisana ka diitlhopelo tsa bona le ngaka ya bona. Ba tshwanetse go ja dijo tse di itekanetseng, mme ba ikwetlise nako le nako.
- Basadi ba, ba ka nna ditlhong, ba didimala, ka gore gantsi ba tshwenngwa ka bonnye jwa bona. Bothata jwa bona jwa go sa gole bo ka nna jwa dira gore ba se itumele kgotsa maikutlo a bona a nne a le kwa tlase. Se se ka baka mathata a boitshwaro mo basetsaneng ba dingwaga tsa go tsena mo bosading. Seno se tshwanetse sa tlotlisanwa le ngaka kgotsa setlhopa sa tshegetso. Ba ka nna gape ba romelwa kwa moitseanapeng wa tsa maikutlo le tlhaloganyo, kgotsa modirediloago.
- Basetsana ba, ba na le botlhale jo bo tlwaelegileng. Ba kgona go dira sentle kwa sekolong jaaka ngwana mongwe le mongwe. Mme fela bontsi jwa bona bo na le mathata a go ithuta. Seno se ka dira gore ba nne le bothata jwa go kwala phepa kgotsa ka bonako jaaka bana ba bangwe. Ba fitlhela go le thata go tsenya pelo yotlhe mo tirong ya sekolo, e bile ba fitlhela dipalo di le thata. Ga se basetsana botlhe ba Turner Syndrome ba ba nang le mathata a. Ba ka thusiwa ka thuto e e siameng le tse dingwe. Buisana le ngaka ya gago, barutabana le setlhopa sa gago sa tshegetso.

Setlhopa sa Ikgolaganyo sa Turner Syndrome se dira eng?

Re neela ka tshedimosetso le tshegetso go basetsana le basadi ba ba nang le Turner Syndrome, le ba malapa a bona. Re leka go oketsa kitso le go tlhaloganyo, le go dira dikgatiso go gokaganya maloko a rona. Re fano go neela ka kgakololo ka bolwetsi, le go buisana le batho fa ba tlhoka seo. Mongwe le mongwe e ka nna leloko.

Dintlha tsa Ikgolaganyo:

Mogala/Fekese: 447 9593

e-mail: josie@pixie.co.za

Go Gakololwa ka Khouto go ka go thusa go tlhaloganyo bolwetsi. Ke mahala go bao ba se nang medikale. Ditleleniki di kwa bookelong jwa Johannesburg, Baragwanath, Coronation le Titkwatikwe ya tsa Pholo ya Donald Gordon. Tlhome nako le Zain kwa 27-11-489 9224 kgotsa zain.jakoet@nhls.ac.za.

Ditleleniki di teng kwa Mangaung (27-31-405 3047), Kapa (27-21-406 6337 / 6297) le Durban (27-31-719 6556).